

Tevfik Bıyıklıoğlu

26.12.1953

Pek Muhterem ve Aziz Kardeşim, Efendim,

Bugün size yazmak niyetinde idim. Sabahleyin çalışmaya oturdum. Hele şu elimdeki işi bitireyim de Tayyip Bey'e yazayım derken kapı çalındı ve mektubunuz geldi. Batı Trakya Türklerine ve I. Meşrutiyete dair, "Dünya" da çıkan iki çok etraflı ve çekici bir üslupla yazılı makaleleriniz de masamın üstünde duruyor.

Halimi hiç sormayınız, aklım fikrim hep Trakya da. Başka bir şey düşündüğüm yok, Allah utandırmasın. Mümkün olduğu kadar doğru, vesikalı olmasına çalışıyorum. Önümüzdeki toplantıya kadar Manueoeris'sini bitirebileceğimi ümit ediyorum. Batı Trakya makalenizin her noktasına iştirak ederim. 1878'den bugüne kadar, bu bedbaht bölge Türkleri, çok ızdırap çekmişler ve fedakârlıklara katlanmışlardır.

Hâlâ, bugün bile çilelerinin dolmadığı anlaşıyor. Allah yardımcıları olsun. İki, bu biçarelerin hakları, hayali Türk-Yunan dostluğu uğrunda feda edilirse çok acırım, doğrusu Batı Trakya Türkleri, İstanbul Şehremaneti (1919) hududu içindeki Rumlara karşılık, yerlerinde bırakılmışlardı. Bu işle, Lozan'da meşgul olanlardan birisi de bendenizim! Bizim Hariciye Vekâleti, Batı Trakya Türklerini korumak için, İstanbul Rumları davasını ortaya atsa, hiç de haksız çıkmaz. Makaleniz, resmi makamlarda ne tesir yapmıştır, bunu bilemem. Fakat görüştüğüm arkadaşlar, çok yerinde buluyorlardı. Bu konu hakkında, daha sert ve fırtınalı yazılar görmeliydik, Türk matbuatında. İkinci yazınız ki I. Meşrutiyet üzerine idi, beni aynı derecede ilgilendirmiştir. Yalnız, I. Meşrutiyetin ilanı gününe dokunmak isterim. Siz, birçok vesikalara dayanarak, ilan gününün 23 Aralık değil, 24 olduğunda ısrar ediyorsunuz. Bu tarihle ben de, bugünlerde Trakya, evet meşhur Trakya hadiseleri dolayısıyla uğraştım. Dayandığım kaynaklardan birisi Gabriyel Noradunkyan'ın Osmanlı Muahedeleri Mecmuasıdır, Fransızcadır. İstanbul Konferansı Protokolleri kısmının 400-409'ncu sayfalarında, bu konferansın ilk toplantı günü olan 11/23 Aralık 1878 günü, konuşmanın sonlarına doğru:

Top sesleri işitilir ve konferans reisi olan Osmanlı Hariciye Nazırı Safvet Paşa bu top seslerinin Osmanlı Kanun-i Esasisi'nin ilanını haber vermekte olduğunu konferans heyetine bildirir. (Sayfa 409)

Zannedersem bu vesika, ilanın 23 Aralık 1878 günü vâki' olduğunu bize göstermektedir. Bundan başka, bizim radyoda da, aynı günün akşamı, ajans haberlerinden sonra ilk Meşrutiyetin bugün ilan olunduğu bildirildi. Bununla beraber, bu noktayı bir daha ikimiz de inceleyelim. Diğer taraftan, babası hakkındaki kitapta (Midhat Paşa, Hayat-ı Siyasiyesi) Ali Haydar Midhat, Kanun-i Esasi'nin 1293 Zilhiccesinin yedinci günü ve 1292 sene-i Rumiyesi Kânunuevvelinin on ikinci Cuma günü ilanına karar verildiği yazmaktadır, hatt-ı hümayûnun tarihi de 7 Zilhicce 1293'tür. Fakat bendeniz en çok Noradunkyan'ın İstanbul Konferansı'nın 23 Aralık 1878 günkü protokolüne dayanmaktayım. Bilmem siz buna ne buyurursunuz.

Edirne Vilayetinin, beş sancaklı olarak, Tuna Vilayeti örnek alınarak, 1281 (1864) de kurulduğu kanaatine vardım.

Kuyudat-ı Paşa Sancağı için gösterdiğiniz kaynaklara bakacağım.

Şunu arz edeyim: Trakya-Paşa İli Cemiyeti'nin kurucuları, Trakya yerine Paşa İli tabirini aynı manada, Trakya-Paşa İli şeklinde kabul ederken, Trakya'nın büyük kısmının, ilk fütuhât günlerinden itibaren "Paşa Livası" olduğunu göz önünde tutmuş olmalıdırlar. Tetkikatıma göre, Balkan Harbinden, bilhassa Birinci Dünya Harbinden itibaren, aydın Trakyalılar, Trakya yerine Paşa İli tabirini kullanmaya başlamışlardır.

Trakya yerine bir de, Paşa İli tabirinin kullanılması, arz ettiğim gibi çok yenidir ve Birinci Dünya Harbinden daha geriye pek gitmez. Diğer taraftan, bugün Trakya yerine, Paşa İli isminin kullanılması tamamıyla terk olunmuştur., yani Paşa İli tabiri tutunamamıştır. “Paşa İli” sözü, Trakya-Paşa İli Cemiyeti’yle birlikte tarihe karışmış bulunmaktadır.

Maruzatımın uzunluğundan dolayı özür dilerim. Yeni yılın, size saadet getirmesini ve uğurlu olmasını dilerim, aziz kardeşim.

Tevfik Bıyıklıoğlu